

ПРОЄКТ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**«Затверджую»
декан факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи**

_____ **Тетяна ФЕДІРЧИК**
Протокол №..... від .....2022 р.

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
першого (бакалаврського) рівня
ступеня вищої освіти «Бакалавр»
Галузь знань 01 Освіта/педагогіка
Спеціальність 013 «Початкова освіта»**

ФОРМА АТЕСТАЦІЇ:

**Комплексний кваліфікаційний екзамен
з педагогіки, педагогічної психології;**

**Комплексний кваліфікаційний екзамен
з методик навчання освітніх галузей у початковій школі**

**Схвалено на засіданні
кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Протокол № ..... від ..... 2022 р.**

ЧЕРНІВЦІ – 2022

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму підсумкової атестації підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказ МОН №357 від 23.03.2021) з врахуванням Професійного стандарту за професією «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» (2020), що регламентують зміст освітньо-професійної програми та вимоги до атестації здобувачів вищої освіти означеної спеціальності.

Мета підсумкової атестації – оцінювання рівня професійної компетентності, ступеня засвоєння програмних результатів навчання випускників відповідно до Стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми «Початкова освіта» спеціальності 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Результати підсумкової атестації повинні засвідчити, що випускник оволодів необхідними теоретичними знаннями та навичками їх практичного застосування в конкретних умовах; вміє систематизувати теоретичні знання і практичні навички, отримані за весь період навчання; вільно володіє способами розв'язання конкретних задач з різних предметних галузей; вміє працювати із застосуванням сучасних інформаційних технологій; готовий до самостійного аналізу та викладу матеріалу; вміє аналізувати, досліджувати проблему (задачу) за допомогою системи методів.

Підсумкова атестація проводиться як комплексна перевірка знань та умінь з професійно-орієнтованих дисциплін і складається з:

1. Комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, педагогічної психології.

2. Комплексного кваліфікаційного екзамену з методик навчання освітніх галузей у початковій школі.

Програма комплексних кваліфікаційних екзаменів містить змістові модулі обов'язкових професійно-орієнтованих компонент:

- «Педагогіка» («Загальні основи педагогіки та історія її розвитку»; «Дидактика»; «Теорія виховання»; «Управління в системі освіти»);
- «Педагогічна психологія»;
- «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі (українська мова)»);
- «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі (літературне читання)»);
- «Методика навчання математичної освітньої галузі»;
- «Методика навчання природничої освітньої галузі»;
- «Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі»;
- «Методика виховної роботи»;
- «Теорія та методика навчання мистецької освітньої галузі»;
- «Методика навчання технологічної освітньої галузі».

На основі навчальних програм вказаних дисциплін сконструйовано 1) зміст Програми комплексних екзаменів; 2) перелік узагальнених

кваліфікаційних завдань тестової форми (завдання закритої форми із запропонованими відповідями, з яких вибирають одну вірну; 3) екзаменаційні білети.

У списку рекомендованих джерел наведено перелік основної літератури до курсів.

Комплексний кваліфікаційний екзамен з педагогіки, педагогічної психології проводиться в тестовій формі. Бланк тестових завдань містить 40 тестів трьох рівнів складності (20/14/6 завдань відповідно).

Комплексний кваліфікаційний екзамен з методик навчання освітніх галузей у початковій школі проводиться за білетами, складеними у повній відповідності до програми підсумкової атестації. Екзаменаційний білет містить 4 запитання, які мають комплексний характер: спрямовані на розкриття теоретичного змісту та передбачають здійснення аналітико-проектувальної діяльності.

Результати складання комплексних кваліфікаційних екзаменів визначаються за шкалою ECTS і переводяться у національну шкалу оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

У процесі підсумкової атестації перевіряють:

знання:

- цілей навчання молодших школярів у процесі вивчення предметних методик в контексті модернізації початкової освіти;
- вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів;
- організації освітнього процесу у початковій школі, позаурочних й позашкільних занять та заходів з використанням різних організаційних форм навчання та типів занять;
- інтеграції предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти;
- загальних особливостей використання сучасних методів навчання на різних уроках в початковій школі;
- різних прийомів формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.

уміння:

- знайомити учнів з основними поняттями, законами, властивостями і способами дій, що вивчаються в початковому курсі предметних методик за Типовими освітніми програмами загальної початкової освіти;
- формувати систему знань, умінь і навичок у різних курсах предметних методик відповідно до результатів навчання за Типовими освітніми програмами загальної початкової освіти;
- організовувати виховну роботу на уроках та в позаурочній діяльності в початковій школі;
- добирати до різних уроків у початковій школі ефективні засоби, форми і методи навчання;

- формулювати освітні цілі з кожного предмета початкової школи, досягати й оптимально переосмислювати їх під час навчання;
- аналізувати основний методичний апарат підручників та розширювати його завданнями, спрямованими на розвиток логічного мислення, у тестовій формі, диференційованих, на вибір і самооцінку тощо;
- оцінювати результати діяльності учнів у відповідності з критеріями навчальних досягнень учнів початкової школи;
- моделювати і проводити уроки на основі використання різних навчальних технологій.

2. Зміст програми

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУЗ ПЕДАГОГІКИ, ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ПЕДАГОГІКА

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ІСТОРІЯ ЇЇ РОЗВИТКУ

Поняття про педагогіку як науку. Основні етапи розвитку педагогіки. Предмет і завдання педагогіки. Педагогічна наука і педагогічна практика. Основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Філософські основи педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Основні завдання педагогіки.

Методологія педагогіки. Основні рівні методологічного підходу. Сутність та основні види наукових досліджень. Особливості педагогічних досліджень, їх завдання та можливості. Методи педагогічних досліджень: сутність та види.

Процес розвитку особистості. Різноманітні філософські течії про розвиток особистості. Роль спадковості у людському розвитку. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей. Рушійні сили розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Фактори, зумовлюючі протікання та результати розвитку. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості. Активна діяльність особистості як фактор її розвитку. Зарубіжні теорії розвитку особистості (біологічний напрям; соціологічний напрям; біосоціальний напрям, інші).

Виховний ідеал у системі виховної роботи: історія, сучасність. Українські виховні традиції. Загальна характеристика структурних елементів виховного процесу: мета, завдання, закономірності, принципи, форми, методи, засоби, результати виховання та їх коригування. Зародження та формування ідеї про всебічний розвиток особистості. Мета національного виховання. Погляди вчених на проблему мети виховання. Мета виховання в сучасній педагогіці. Виховний ідеал національного виховання за Г.Ващенко. Зарубіжна педагогіка про мету виховання.

Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні. Система освіти. Фактори, які впливають на розвиток системи освіти. Завдання розбудови сучасної організаційної системи освіти. Основні напрямки реформування освіти. Принципи організації системи освіти в Україні. Органи державного управління освітою. Структура системи освіти.

Історичні передумови розуміння педагогічного процесу як цілісного процесу. Актуальні проблеми педагогічного процесу, його теоретичне обґрунтування в науковій педагогічній літературі. Загальні теоретичні основи педагогічного процесу, його розуміння цілісності в широкому і вузькому сенсі, рушійні сили. Спільність та специфіка навчання і виховання в цілісному педагогічному процесі. Основні властивості педагогічного процесу, його система (мета, завдання, зміст, діяльність, результат), закономірності – об'єктивні; суб'єктивні та принципи. Етапи педагогічного процесу. Роль вчителя у їх реалізації.

Основна література:

1. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник / І. В. Зайченко. О 3-тє видання, перероблене та доповнене О К.: Видавництво Ліра – К, 2016. – 608 с.
2. Лозова В.І., Трочко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / Харк. держ. пед.ун-т ім.Г.С.Сковороди. – 2-вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002. – 400с.
3. Марків В. М. Теорія виховання: навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. – Кривий Ріг: КПІ, 2015. – 241 с.
4. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. –К.: ВД «Стилос», 2006. – 543с.
5. Матвієнко О.В. Практикум з курсу «Теорія виховання». – К.: Стилос, 2001. – 256 с.
6. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 415с. (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
7. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. – К.: Богданова А. М., 2009. – 226с.
8. Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 368с.
9. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: Навчально-методичний комплекс. – Ч.ІІ. – Івано-Франківськ, 2008. – 58 с.
10. Червінська І.Б. Методика виховної роботи: теорія і практика. Навчально-методичний комплекс. – Ч.І. Опорні конспекти лекцій. – Івано-Франківськ, Симфонія форте, 2013. – Івано-Франківськ, 2008. – 332 с.
11. Червінська І.Б., Довбенко С.Ю. Теоретико-методологічні засади виховної роботи в початковій школі. – Івано-Франківськ, Вид-во Прикарпатського нац. у-ту., 2013.– 566 с.
12. Ярощук Л. Г. Методика виховної роботи : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Лілія Григорівна Ярощук. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 320 с.
13. Ярощук Л. Теорія та методика виховання: навч.посіб. Бердянск, 2019. 400с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ (ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ)

Сутність процесу виховання. Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Компоненти вихованого процесу: мета, завдання, зміст, методи, форми, засоби. Особливості виховного процесу. Структура виховного процесу. Суб'єкт і об'єкт виховного процесу. Основні підходи у вихованні.

Виховання та самовиховання. Умови успішної організації самовиховання учнів. Етапи роботи з організації процесу самовиховання. Прийоми самовиховання. Поняття про перевиховання. Структура перевиховання. Критерії вихованості.

Основні закономірності процесу виховання, сутність поняття «принципи виховання» та характеристика класичних принципів виховання. Принципи виховання у концепції національного виховання та концепції національно-патріотичного виховання.

Педагогічна діагностика. Діагностичний підхід у вихованні. Види педагогічної діагностики у виховному процесі. Структура об'єктів педагогічної діагностики. Завдання, функції та вимоги успішного

діагностування у виховному процесі. Методи діагностування виховного процесу.

План виховної роботи й основні вимоги до нього. Форми планування виховної роботи. Облік та оцінка результатів виховної роботи.

Поняття про методи виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання: а) методи формування свідомості особистості; б) методи організації діяльності; в) методи стимулювання, г) методи контролю та аналізу результатів виховної діяльності. Система засобів виховання. Взаємозв'язок методів і засобів виховання.

Сутність поняття «форма організації виховного процесу». Функції форм виховної роботи. Підходи до класифікації організаційних форм виховного процесу. Умови успішного здійснення індивідуальної виховної роботи з учнями. Масові та групові виховні заходи як форми організації виховного процесу.

Позакласна і позашкільна форми виховної роботи, їх взаємозв'язок.

Виховна робота. Виховний захід як основна форма організації виховної роботи з молодшими школярами. Специфічні особливості і сутність виховного заходу. Методика підготовки і проведення виховного заходу у початковій школі. Умови, які сприяють ефективності підготовки і проведення виховного заходу.

Сутність, завдання та шляхи розумового виховання. Основні компоненти розумового виховання: система знань, умінь, погляди напізнання і свідомість людини. Роль пізнавального інтересу в розумовому та моральному вихованні учнів. Основні форми та методи ефективної реалізації даного напрямку. Сутність та завдання трудового та естетичного виховання. Мета, зміст та форми роботи з трудового та естетичного виховання в сучасній школі. Професійна орієнтація школярів. Шляхи та засоби естетичного виховання.

Сутність поняття «фізичне виховання» та «фізична культура», «екологічне виховання», «екологічна культура». Основні принципи екологічного виховання та зміст роботи по вихованню фізичної культури учнів. Основні форми, методи, засоби фізичного виховання та загартування здоров'я школярів.

Мета, завдання, зміст, форми та методи роботи з економічного виховання школярів. Забезпечення умов для економічного виховання. Сутність поняття громадянське виховання, його мета і завдання. Принципи та підходи виховання громадянина. Зміст, форми та основні шляхи реалізації громадянського виховання.

Взаємодія школи та сім'ї у вихованні дітей. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Благополучні та неблагополучні сім'ї. Родинне виховання. Народна педагогіка про виховання дітей у сім'ї. Форми і методи роботи вчителя з батьками учнів. Залучення батьків до виховної роботи. Чинники ефективності взаємодії вчителя з батьками учнів.

Виховуючий колектив як соціально-виховуюча система та його основні ознаки. Розвиток і становлення виховуючого колективу. Взаємодія педагогічного й учнівського колективів. Завдання, принципи та основний зміст діяльності громадських організацій в Україні. Технології виховного процесу в дитячих громадських об'єднаннях. Засоби масової інформації як складова частина засобів виховного впливу. Методика використання звукових засобів та екранних засобів у виховні роботи.

Види дитячого колективу. Виховні функції учнівського колективу (організаційна, виховна, стимулююча). Стадії розвитку колективу (за А.С.Макаренком). Закони життя колективу. Педагогічне керівництво процесом формування колективу. Особливості саморозвитку особистості в колективі.

Функції класного керівника. Напрямки і форми роботи класного керівника. Робота класного керівника з вивчення учнів та організації виховної роботи. Робота класного керівника з організації та проведення позакласної виховної роботи.

Поширення серед учнів шкідливих звичок. Методика формування несприятливості до аморальних явищ побутового оточення. Педагогічна занедбаність: суть, стадії та їх ознаки. Причини педагогічної занедбаності: помилки та недоліки виховання в сім'ї; недоліки навчально-виховної роботи в школі; негативний вплив на дітей побутового оточення. Методика профілактики подолання педагогічної занедбаності школярів.

Особистісно-орієнтоване виховання – нова освітня філософія. Особистість у духовно-ціннісному контексті. Виховна позиція – розуміння дитини, визнання дитини, прийняття дитини.

Основна література до курсу:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 848с.
2. Гільбух Ю.З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнати й виховувати його душу. – Київ: НПЦ Перспектива, 1996. – 208с.
3. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища шк., – 2005. – 400с.
4. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – 2-вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», 2002. – 400с.
5. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. – К.: ВД «Стилос», 2006. – 543с.
6. Омеляненко В.Л., Кузьмінський А.І. Теорія і методика виховання: Навч.посіб. – К.: Знання, 2008. – 415с. (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
7. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання/О.Я.Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А.В., 2009. – 226с.
8. Трухін І.О., Шпак О.Т. Психолого-технологічні основи шкільного виховання: Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. – Дрогобич: Вимір, 2003. – 406с.
9. Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 368с.

10. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
11. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof-tech/6/0001>
12. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://ocvita.in.ua/index.php?option>.

ДИДАКТИКА

Дидактика як теорія освіти і навчання. Об'єкт і предмет дидактики. Функції дидактики. Завдання дидактики. Історія становлення та розвитку дидактики.

Основні категорії дидактики: освіта, зміст освіти, компетенції, знання, уміння, навички, навчання, наuczіння, учіння, закономірності навчання, принципи навчання, методи навчання, форми організації навчання, моніторинг якості навчання, технологія навчання.

Система дидактичних дисциплін: загальна дидактика, вікова дидактика, галузева дидактика, часткові дидактики.

Зв'язки дидактики з іншими науками.

Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.

Сутність процесу навчання

Поняття процесу навчання. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини: загальна закономірність пізнання об'єктивної дійсності, спільне та відмінне в науковому та навчальному пізнанні, рушійні сили процесу навчання.

Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна, функція самовдосконалення особистості.

Структура процесу навчання: наuczіння, учіння; цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний (методичний, процесуальний), контроль-регулювальний, оцінно-результативний компоненти.

Діяльність вчителя в процесі навчання: планування, організація та здійснення навчальної діяльності, стимулювання активності учнів, контроль за навчальним процесом та його регулювання, аналіз результатів діяльності, внесення коректив.

Навчально-пізнавальна діяльність учнів: під керівництвом учителя, самостійна. Психолого-педагогічні основи процесу засвоєння учнями знань, умінь, навичок.

Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Зміст освіти

Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти: знання про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності (уміння та навички особистості); досвід творчої діяльності; досвід ціннісного ставлення до довколишнього світу.

Історичний характер змісту освіти. Теорії формування змісту освіти: формальної освіти, матеріальної освіти, проблемно-комплексного навчання.

Сучасні вимоги до відбору змісту освіти. Оновлення змісту освіти в умовах реформування школи.

Державний стандарт початкової загальної освіти як складова змісту загальної середньої освіти. Нормативні документи змісту освіти: типові освітні програми, навчальний план (базовий, робочий), навчальні програми, підручники і навчальні посібники.

Закономірності й принципи навчання

Закони дидактики як вищий рівень узагальнення залежності між явищами процесу навчання.

Поняття закономірностей педагогічного процесу. Загальні закономірності навчання. Часткові (конкретні) закономірності навчання: дидактичні (змістовно-процесуальні), психологічні, організаційні тощо.

Поняття принципів навчання. Різні підходи до класифікації принципів навчання. Правила навчання.

Характеристика традиційних принципів навчання: спрямованості навчання на вирішення завдань освіти, розвитку і виховання; науковості навчання; систематичності й послідовності навчання; доступності навчання; зв'язку теорії з практикою; свідомості й активності учнів; наочності в навчанні; міцності засвоєння знань, умінь і навичок; індивідуального підходу до учнів; емоційності навчання.

Характеристика принципів навчання в Новій українській школі.

Взаємозв'язок принципів навчання.

Методи навчання

Поняття методів навчання. Діалектика взаємозв'язку методів з іншими компонентами процесу навчання. Функції методів навчання: стимуляційно-мотиваційна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна, контроль-коригувальна. Прийом як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелом знань, характером пізнавальної діяльності учнів, ступенем керівництва навчальною роботою, дидактичною метою, зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю, на основі цілісного діяльнісного підходу до процесу навчання; бінарні класифікації методів навчання.

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні, наочні, практичні; індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні, методи аналогії, порівняння; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; методи роботи під керівництвом вчителя, методи самостійної роботи учнів.

Методи стимулювання навчальної діяльності учнів: пізнавальні ігри, навчальні дискусії, роз'яснення значущості навчання, висування навчальних вимог, заохочення й осудження в учінні.

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: усний, письмовий, графічний, практичний, тестовий, програмований контроль; взаємоконтроль, самоконтроль і самооцінка.

Критерії вибору і поєднання методів навчання: врахування загальної мети освіти і виховання, закономірностей і принципів навчання, особливостей навчального предмета, змісту навчального матеріалу, типу уроку, вікових особливостей учнів, рівня підготовки вчителя.

Поняття про засоби навчання. Характеристика засобів навчання, особливості їх застосування в навчальному процесі.

Форми навчання

Поняття форм навчання. Класифікація форм навчання за кількістю учнів, місцем навчання, часом проведення, дидактичною метою, ступенем складності, тривалістю навчання. Генезис систем навчання: індивідуальна, індивідуально-групова, групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, дальтон-план, бригадно-лабораторна, «колективний спосіб навчання», план Трампа. Характеристика класно-урочної системи навчання в сучасній загальноосвітній школі.

Урок як провідна форма навчання. Вимоги до уроку: загальні, дидактичні, виховні, розвивальні, санітарно-гігієнічні.

Типи і структура уроків: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок. Інтегровані уроки в початковій школі.

Нестандартні уроки: театралізовані, з різновіковим складом, уроки-ділові ігри, уроки-рольові ігри, уроки-конференції, уроки-змагання, уроки-диспути, уроки-пошуки, уроки-психотренінги тощо.

Організація навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна, індивідуальна робота.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої і безпосередньої підготовки вчителя до уроку.

Позаурочні форми навчання: семінарські заняття, практикуми, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки, домашня навчальна робота, консультації.

Моніторинг навчальних досягнень учнів

Предмет і функції моніторингу навчальних досягнень учнів. Принципи моніторингу успішності навчання: індивідуальний характер, систематичність, різноманітність форм проведення, всебічність, об'єктивність, порівнянність, адекватність, прогностичність, гласність, диференційованість. Етапи здійснення моніторингу якості освіти. Складові моніторингу навчальних досягнень: перевірка, оцінювання та облік успішності навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Перевірка знань, умінь та навичок учнів. Види перевірки: попередня, поточна, періодична (тематична), підсумкова (заклучна). Форми перевірки: фронтальна, групова, індивідуальна, комбінована, самоконтроль; заліки та екзамени. Методи перевірки.

Тестування навчальних досягнень учнів. Класифікація тестів за структурою відповіді. Види тестів закритого і відкритого типів. Вимоги до змісту тестів: відповідність освітнім стандартам, предметна чистота, значимість, повнота, репрезентативність, системність, комплексність і збалансованість, варіативність. Особливості застосування тестів під час здійснення різних видів перевірки.

Оцінювання знань, умінь, навичок учнів. Поняття компетенції як результату засвоєння учнями змісту освіти. Характеристика основних груп компетенцій учнів. Критерії та норми оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів за 12-бальною шкалою. Види оцінювання: формувальне, поточне, тематичне, підсумкове. Облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Технології навчання

Поняття технології навчання. Істотні ознаки технології навчання: цілеспрямованість, ефективність, алгоритмізація, оцінка результатів, коригованість, відтворюваність, економічність.

Класифікація технологій навчання за дидактичною метою та шляхом її досягнення.

Сутність пояснювально-ілюстративного навчання.

Програмоване навчання.

Диференційоване навчання. Види диференціювання. Диференційоване навчання в умовах поділу учнів класу на групи. Групи учнів за навчальними можливостями.

Розвивальне навчання. Принципи розвивального навчання в дидактичній системі Л. В. Занкова. Теорія навчальної діяльності як наукове підґрунтя системи розвивального навчання Д. Б. Ельконіна – В. В. Давидова.

Особистісно орієнтоване навчання. Принцип суб'єктивності освіти як основа особистісно орієнтованого навчання. Характеристика особистісно орієнтованих ситуацій.

Проблемне навчання. Навчальна проблема. Класифікація навчальних проблем. Проблемна ситуація. Типи проблемних ситуацій. Послідовність етапів розв'язання навчальної проблеми. Рівні проблемного навчання.

Проектне навчання. Класифікація проектів за різними типологічними ознаками. Алгоритм роботи над проектом.

Основна література до курсу:

1. Малафіїк І.В. Дидактика: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 398с.
2. Бондар В. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. – 264с.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. Ф-тів. – К.: Абрис, 2009. – 416с.
4. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.:Кондор, 2005.– 667 с.
5. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навчально-методичний посібник. – К.: Вища школа, 2002. – 215 с.: іл.
6. Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
7. Державний стандарт початкової загальної освіти. – К., 2018.
8. Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ // <https://bogdanivca.e-schools.info/pages/tipov-navchaln-programi-na-2018-2019-nr>

«УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ»

Управління як наука та вид діяльності.

Поняття «управління», «менеджмент», «керівництво»: сутність та особливості.

Історія розвитку управління як науки. Засновники теорії управління.

Сучасні підходи до управління (системний, процесний, ситуаційний).

Педагогічний менеджмент: сутність та особливості.

Школотзнавство як педагогічна наука.

Нормативні документи, що регламентують діяльність загальноосвітнього навчального закладу.

Органи управління освітою України.

Колегіальні органи управління загальноосвітнім навчальним закладом (загальні збори-конференція, рада школи, педагогічна рада, нарада при директоріві).

Суб'єкти та об'єкти управління школою.

Адміністрація загальноосвітнього навчального закладу: склад та посадові обов'язки.

Система взаємодії між суб'єктами та об'єктами управління у процесі керівництва школою.

Основні функції управління (аналіз, планування, організація, контроль, регулювання): їх сутність та мета.

Методи управління в загальноосвітньому навчальному закладі.

Планування роботи школи: сутність та види планування роботи школи.

Методична робота в школі: сутність, напрями, мета, форми і методи.

Виявлення, вивчення й узагальнення передового досвіду.

Атестація педагогічних працівників: сутність, процедура та умови проведення, кваліфікаційні категорії та педагогічні звання.

Внутрішкільний контроль: сутність, види, форми, методи та особливості їх проведення.

Основна література до курсу:

1. Бондар В.Т. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі. – К., 2000. – 192 с.
2. Даниленко Л. Іноваційний освітній менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Главник. 2006. – 144 с.
3. Десятов Т.М., Коберник О.М., Тевлін Б.Л., Чепурна Н.М. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом. – Харків: Видав. гр. «Основа», 2004.
4. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. посібник. – К.:Либідь, 2004.
5. Крижко В.В. Теорія та практика менеджменту в освіті: Навч. посібник. – Вид. 2-ге доопрацьоване. – К.: Освіта України, 2005.
6. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління. – Харків: Вид. група «Основа». – 2005.
7. Освітній менеджмент: Навчальний посібник /За ред. Л.І. Даниленко, Л.М. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003.
8. Павлютенков Є.М., Крижко В.В. Основи управління школою. – Харків: Вид. група «Основа», 2006.
9. Павлютенков Є.М., Крижко В.В. Основи управління школою. – Харків: Видав. гр.

«Основа», 2006.

10. Управління навчальним закладом: Навч.-метод, посібник. У 2 ч. 4.1. Абетка менеджера освіти / В.В. Григораш, О.М. Касьянова, О.І. Мармаза та ін. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004.
11. Федірчик Т., Нікула Н. Управління в системі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2019. -240 с.

ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Педагогічна психологія як наука і навчальний предмет

Педагогічна психологія як галузь психологічної науки. Структура, функції, мета і завдання педагогічної психології. Методологічні засади педагогічної психології: принципи, методи. Історія виникнення і розвитку педагогічної психології. Основні тенденції розвитку педагогічної психології на сучасному етапі.

Навчання як феномен педагогічної психології

Предмет психології навчання та його психологічні механізми. Психологічні теорії навчання. Психологічна характеристика типів та видів, моделей навчання. Навчальні впливи у психологічній структурі методів викладання. Види учіння та структура учбової діяльності. Цілі та мотивація учбової діяльності. Учіння як одна зі сторін педагогічного процесу. Процес засвоєння як зміст учбової діяльності. Проблема наочності. Психологічні умови формування вмінь самостійно навчатися. Формування мотивації навчання. Саморегуляція навчальної діяльності. Невстигаючі учні у навчальній діяльності. Подолання неуспішності в учінні. Готовність дитини до навчання у школі. Психологія індивідуалізації навчання. Психологія диференціації навчання. Навчання у співробітництві. Психологічні умови ефективності організації процесу навчання. Особистісно-орієнтоване навчання за І. Якиманською. Психологія розвивального навчання (В.Давидов-Д.Ельконін).

Психологічні особливості виховання

Предмет і завдання психології виховання. Виховання як формування цілісної особистості. Виховання та індивідуальний розвиток учнів. Закономірності виховного впливу. Психологічні механізми виховання. Завдання виховання особистості. Критерії та рівні оцінки вихованості молодших школярів. Психологічні основи організації самовиховання та перевиховання. Вікові аспекти виховання. Педагогічна психологія про виховання дітей з асоціальною поведінкою. Педагогічна психологія екстремальних випадків

Психологія педагогічної діяльності педагога як її суб'єкта

Психологічні особливості педагогічної діяльності. Педагогічні здібності та їх структура. Стили педагогічної діяльності. Психологічна характеристика особистості вчителя (самосвідомість, стресостійкість, професійна придатність). Психологічна готовність вчителя до педагогічної праці. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія у педагогічній діяльності.

Основна література до курсу:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посібник для вищ. навч. закл. / О.І.Власова. - К. : Либідь, 2005. - 399 с. - Бібліогр.: с. 395.
2. Гуменюк О.Є. Психологія інноваційної освіти: теоретико-методологічний аспект [Текст]: монографія / О.Є.Гуменюк; М-во освіти і науки України, Терноп. нац. екон. ун-т. - Т.: Екон. думка, 2007. - 385 с. ілюстр., табл. - Бібліогр.: с. 327-354.
3. Забродський М. М. Педагогічна психологія. К., 2000. С. 1370-1378.
4. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: (Курс лекцій): Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.П.Кутішенко ; М-во освіти і науки України, Ін-т соц. роботи та упр. НПУ ім. М.П.Драгоманова. - К.: Центр навч. л-ри, 2005. - 125 с.
5. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: Навч.посібн. / Т.М.Лисянська-2-ге вид., випр. і доп. - К.:Каравела, 2012.-264 с.
6. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія : Практикум: Навч.посібн. / Т.М.Лисянська- 2-ге вид., випр. і доп. - К.:Каравела, 2009.-224 с.
7. Потапчук Л.В. Педагогічна психологія. - Луцьк, 2004.
8. Психолого-педагогічний практикум для вчителів [Текст]: учебное пособие / Н.О.Кордунова. - Луцьк : Вежа, 2003. - 72 с. -Бібліогр.:с.63-71.
9. Савчин М.В. Педагогічна психологія: Навч.посіб. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
10. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч.посіб. / О.М.Степанов – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
11. Іванчук М.Г, Істинюк І.Д., Цуркан Т.Г. Педагогічна психологія: Інформаційне навчально-методичне забезпечення курсу/ Уклад. М.Іванчук, І.Істинюк, Т.Цуркан; ЧНУ ім.Ю.Федьковича. – Чернівці: друк ПП Горюк В.П., 2015. – 120 с.

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З МЕТОДИК НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ (УКРАЇНСЬКА МОВА)

Предмет, мета і завдання курсу «Методика навчання української мови». Наукові основи методики початкового навчання української мови, зв'язок її з іншими науками та педагогічною практикою; раціональне поєднання методів та прийомів у методиці викладання української мови. Методи дослідження у методиці рідної мови. Особливості змісту та структури шкільного предмета «Українська мова» у початковій школі. Навчально-методичне забезпечення навчання української мови в початковій школі. Компетентнісний підхід до навчання української мови в початкових класах.

Методика навчання грамоти. Психолого-педагогічні і лінгвістичні засади методики навчання грамоти. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма. Прийоми звукового аналізу і синтезу, розвитку фонематичного слуху, різних способів читання й письма, звукового та звукобуквенного аналізу. Основні періоди та етапи навчання грамоти. Типи та структура уроків навчання грамоти, психолого-педагогічні вимоги до методики навчання письма. Особливості формування графічної навички письма у ліворуких першокласників.

Побудова процесу навчання грамоти за визначеними основними змістовими лініями Типових освітніх програм (за ред.. Р. Шияна, О. Савченко). Принципи побудови підручників з навчання грамоти.

Методика розвитку мовлення учнів; наукові основи методики розвитку мовлення, рівні роботи з розвитку мовлення. Формування в учнів уявлення про мову і мовлення, діалогічне і монологічне мовлення, стилі мовлення. Загальні вимоги до усного і писемного мовлення згідно вимог Державного стандарту початкової загальної освіти. Лексикологія як лінгводидактична основа методики словникової роботи. Методика роботи над словосполученням та реченням. Формування уявлень про текст, типи текстів та його структура; засоби зв'язності тексту. Перекази, твори, методика їх проведення.

Методика вивчення мовної теорії. Наукові засади методики навчання української мови молодших школярів (лінгвістичні, психолого-педагогічні). Значення та завдання початкового курсу української мови відповідно до положень Державного стандарту початкової загальної освіти. Методи прийому та засоби навчання української мови у початкових класах. Сучасні вимоги до уроків української мови. Типи, структура і методика проведення уроків української мови.

Мовний режим у школі. Оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови.

Методика навчання елементів синтаксису, лексики, морфеміки і морфології. Методика роботи над синонімами, антонімами, омонімами та

багатозначними словами. Пряме і переносне значення слова. Робота з фразеологічними одиницями. Морфемна будова слова. Типи та види словотворчих вправ. Морфемний розбір слів, зв'язок його зі звукобуквеним, орфографічним та словотворчим аналізом. Методика формування в учнів орфографічних дій і навичок. Зміст і послідовність навчання фонетики та графіки в початковій школі. Види вправ з фонетики.

Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови у початкових класах їх лексико-граматичними ознаками. Морфологічний розбір, методика проведення повного і часткового морфологічного розбору (усного і письмового). Система опрацювання основних частин мови (іменника, прикметника, дієслова). Методика вивчення займенника, прислівника числівника. Методика ознайомлення зі службовими словами.

Роль і місце синтаксису в граматичному курсі української мови. Методика розкриття синтаксичних понять. Словосполучення, речення. Види вправ на розвиток умінь виділяти словосполучення з речень. Однорідні члени речення. Види вправ з синтаксису і пунктуації. Труднощі у засвоєнні елементів синтаксису і пунктуації.

Аналіз лінгвістичної природи орфограм. Опора методики навчання орфографії на принципи українського правопису. Дидактичні умови успішного засвоєння орфографії. Види орфографічних вправ, їхнє значення у формуванні правописних навичок школярів. Диктанти. Методика їх проведення. Основні типи орфографічних помилок учнів на різних етапах навчання. Індивідуальний підхід до учнів у навчанні орфографії. Позакласна робота з української мови.

Основна література до курсу:

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення у початковій школі. Методичний посібник для вчителів. – К., 2018, 400 с.
2. Вашуленко М.С, Дубовик С.Г. Українська мова і читання: підруч. для 2 класу для закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 1 частина. Режим доступу: http://www.osvita-dim.com.ua/free/2_01_01.pdf 2 частина. Режим доступу: http://www.osvita-dim.com.ua/free/2_01_02.pdf
3. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2018.
4. Деркач Н. Навчання грамоти. Навчально-методичний посібник для студентів, учителів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 112 с.
5. Каніщенко А. П., Ткачук Г.О. та інші. Інтегрований курс. Українська мова з методикою навчання в початкових класах: підручник. – К.: Промінь, 2008.
6. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 1-4 класів у Новій українській школі. 1 клас (наказ МОН № 924 від 20.08.2018р.) Режим доступу: https://rada.info/upload/users_files/06670569/807111345e98d3623d2d41918aaa4712.pdf; 2 клас (наказ МОН № 1154 від 27.08.2019 р.) Режим доступу: https://rada.info/upload/users_files/06670569/a9cd808017bf6a7b60583a565a8bf8a1.pdf; 3-4 клас. (наказ МОН № 1146 від 16.09.2020 р.) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1146729-20#Text>
7. Навчання письма у сучасній початковій школі: навчальний посібник для вчителів початкових класів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації / за ред.. В.А.Трунної. – Х., 2017. – 464 с.

8. Наумчук М.М. Сучасний урок української мови в початковій школі. (Методика і технологія навчання). – Тернопіль: Астон, 2005. – 352 с.
9. Організація освітнього процесу в початковій школі: Методичні рекомендації. Орієнтовні календарно-тематичні плани. 3 клас. – Харків: Вид.-во «Ранок», 2020. – 144 с.
10. Палійчук О. Методика каліграфічного письма: Навчальний посібник/Оксана Палійчук. – Чернівці: Букрек, 2010. – 344 с.
11. Типові освітні програми для 1–2 класів НУШ // <https://bogdanivca.eschools.info/pages/tipov-navchaln-programi-na-2018-2019-nr>
12. Типові освітні програми для ЗЗСО 1-2, 3-4 клас (за ред.. О.Я Савченко та Р.Шияна). – Ранок, 2020. - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ (ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ)

Предмет, мета, завдання та основні поняття курсу «Методика навчання мовно-літературної освітньої галузі (літературне читання)». Наукові засади методики навчання літературного читання. Історія становлення методики навчання літературного читання.

Завдання читання як виду мовленнєвої діяльності. Читання як навчальний предмет і засіб навчання. Характеристика мовно-літературної освітньої галузі (літературне читання) Державного стандарту початкової загальної освіти. Особливості навчальної програми з літературного читання для 2-4 класів.

Літературознавчі та методичні основи формування техніки читання. Характеристика навички повноцінного читання. Прийоми роботи над правильністю і швидкістю читання. Вироблення навичок свідомого читання. Особливості роботи над формуванням навички виразного читання. Способи і види читання.

Психологічні особливості сприймання молодшими школярами художнього твору. Основні етапи роботи над художнім твором: особливості роботи на етапі первинного синтезу; специфіка роботи на етапі аналізу; особливості роботи на етапі вторинного синтезу.

Літературознавча пропедевтика як важливе завдання програми з літературного читання. Зміст літературознавчої пропедевтики у початковій школі. Види вправ літературознавчого спрямування.

Жанрова різноманітність творів у початковій школі. Загальна характеристика епічних творів, які вивчаються у початковій школі. Казка як літературний жанр, їх класифікація та особливості вивчення у початковій школі. Особливості роботи над байкою.

Загальна характеристика драматичних творів, які вивчаються у початковій школі. Тема, ідея та композиція драматичних творів. Особливості роботи над драматичними творами.

Роль поетичних творів у розвитку молодших школярів та їх типи. Специфіка роботи над поетичним твором у початковій школі. Робота над

виражальними засобами поезій. Основні прийоми заучування віршів напам'ять. Декламація віршів.

Особливості роботи над науково-пізнавальними статтями і нарисами у початковій школі. Специфіка читання та аналізу науково-пізнавальних статей і нарисів.

Види переказів літературного твору. Особливості навчання різним видам переказів. Специфіка роботи за малюнком до твору. Особливості та зміст узагальнюючої роботи над літературним твором.

Основні напрями словникової роботи. Місце словникової роботи у процесі опрацювання художнього твору. Типи та прийоми тлумачення невідомих слів на уроках літературного читання.

Типи уроків класного читання та вимоги до них. Зміст та основні компоненти уроків класного читання. Підготовка вчителя до уроку. Організація самостійної роботи учнів на уроках літературного читання.

Позакласне читання як засіб літературного розвитку молодших школярів, його мета і завдання. Зв'язок класного читання з позакласним. Особливості формування читацької самостійності учнів початкової школи. Основні вимоги до знань і вмінь учнів з позакласного читання на кінець кожного навчального року. Особливості керівництва позакласним читанням молодших школярів. Специфіка роботи з дитячою книгою на підготовчому етапі. Матеріальне забезпечення уроків позакласного читання на підготовчому етапі.

Основні завдання початкового етапу формування читацької самостійності учнів початкової школи. Типи уроків позакласного читання на даному етапі. Прийоми та види роботи на уроках позакласного читання початкового етапу.

Основні завдання основного етапу формування читацької самостійності учнів початкової школи. Типи уроків позакласного читання на даному етапі. Прийоми та види роботи на уроках позакласного читання основного етапу.

Бібліотечні уроки в системі уроків позакласного читання. Мета і завдання бібліотечних уроків у початкових класах. Тематика бібліотечних уроків для молодших школярів, методика їх проведення. Прийоми та види роботи на бібліотечних уроках.

Основна література до курсу:

1. Білявська Т. М. Методика навчання літературного читання: Навчально-методичний посібник. / Т. М. Білявська. – Миколаїв: СПД Румянцева, 2017. – 109с.
2. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підр. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч.1, Ч.2/ М.С. Вашуленко, О.В. Вашуленко. – К.:Видавничий дім «Освіта», 2018. – 112 с.:іл.
3. Вашуленко О.В. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч.1, Ч.2 / О.В. Вашуленко. – К.:Видавничий дім «Освіта», 2019. – 144 с.:іл.
4. Вашуленко О.В. Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч.1, Ч.2/ О.В. Вашуленко. – К.:Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с.:іл.

5. Вашуленко О.В. Українська мова та читання: підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч.1, Ч.2/ О.В. Вашуленко. – К.:Видавничий дім «Освіта», 2021. – 160 с.:іл.
6. Геруля Г. Літературознавча компетентність – основа літературного розвитку школярів / Галина Геруля // Початкова школа. – 2010. – №3. – С.7-10.
7. Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2020. 62 с.
8. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржик Т. Б. Методика читання: Навчальний посібник. / Ганна Петрівна Коваль, Лідія Іванівна Іванова, Тетяна Борисівна Суржур.. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 280 с.
9. Котик Т. М. Методика літературної освіти молодших школярів: опорні конспекти лекцій для студентів спеціальності «Початкова освіта» / Тетяна Миколаївна Котик. – Івано-Франківськ, 2014. – 73с.
10. Методика навчання літературного читання: навчальний посібник / Т. Торчинська, Т. Гарачук. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. – 133с.
11. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови в початковій школі (методика і технологія навчання). / М. М. Наумчук М. М.. –Тернопіль: Астон, 2002.–352с.
12. Ткачук Г. Читання-розгляд як системний метод формування культури читацької діяльності учня / Галина Ткачук // Початкова школа. – 2015. – №9. – С.7-10.
13. Шевченко С. Пояснювальне читання як головний метод педагогіки початкової школи / Світлана Шевченко // Початкова школа. – 2014. – №3. С.40-42.
14. Савченко О. Етапи опрацювання художніх творів на уроках читання // Олександра Савченко // Початкова школа. – 2005. – №9. – С.22-27.
15. Типові освітні програми для 1-4 класів НУШ (2019 р.) 1-2 клас. (заредакцією Савченко О.Я.) Електронний ресурс:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> 1-2 клас. (за редакцією Шияна Р.Б.). Електронний ресурс:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> 3-4 клас (за редакцією Савченко О.Я.). Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf> 3-4 клас (за редакцією Шияна Р.Б.). Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf>

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Предмет і задачі методики навчання математики. Методи наукових досліджень. Зв'язок методики навчання математики з іншими науками.

Завдання математики у початковій школі. Зміст і побудова початкового курсу математики. Наступність у навчанні математики: дошкільна освіта – початкова освіта – базова середня освіта.

Методи навчання математики, їх класифікація. Зв'язок методів навчання з метою, змістом, засобами та формами навчання. Умови вибору методів навчання. Особливості змісту навчального матеріалу, засобів та форм навчання математики.

Засоби навчання математики, їх призначення, особливості і методика використання. Підручник математики для початкової школи, особливості

його змісту, побудови, оформлення. Прилади, моделі, таблиці, технічні засоби навчання на уроках математики.

Урок математики в початковій школі, його типи. Система уроків. Вимоги до сучасного уроку математики. Особливості проведення уроків математики. Використання ігрових форм.

Підготовка учителя до уроку; ознайомлення з типовими освітніми програмами; складання календарного планування; написання конспекту уроку. Методичний аналіз уроку.

Перевірка і оцінювання знань, умінь, навичок учнів з математики. Вимоги до ведення зошитів.

Методика вивчення основних змістовних ліній початкового курсу математики

Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел. Різні методичні підходи до формування поняття натурального числа і нуля.

Особливості дочислового періоду у вивченні математики.

Методика вивчення нумерації чисел у кожному центрі.

Методика вивчення арифметичних дій. Загальні питання методики формування обчислювальних навичок. Методика вивчення додавання та віднімання в межах 10; табличне додавання та віднімання чисел; письмове і усне додавання та віднімання багатоцифрових чисел; методика вивчення усного та письмового множення та ділення.

Методика навчання розв'язування задач. Класифікація задач. Основні етапи роботи над задачею. Творча робота над задачею.

Методика розв'язування простих задач. Розвиток умінь розв'язувати складені задачі. Схема пошуку розв'язування стандартної задачі. Методика розв'язування задач із пропорційними величинами окремих видів. Арифметичні задачі підвищеної складності.

Методика вивчення величин. Загальні питання вивчення величин: величини, що вивчаються в початковому курсі математики, формування поняття величини, ознайомлення з одиницями вимірювання величин, приладами, алгоритмами перетворення одиниць вимірювання, діями над величинами. Методика вивчення довжини, маси, місткості, часу, вартості, швидкості, площі. Використання старовинних мір довжини, маси, площі під час вивчення математики.

Методика вивчення алгебраїчного матеріалу. Методика вивчення числових рівностей і нерівностей. Методика вивчення числових рівностей і нерівностей, що містять змінну. Методика вивчення рівнянь. Функціональна пропедевтика в початковій школі. Методика розв'язування задач складанням виразів або рівнянь.

Методика вивчення геометричного матеріалу. Методика вивчення геометричних фігур: точка, лінія, відрізок прямої; кути та їх види; різні види трикутників, чотирикутників тощо; коло і круг; геометричні тіла (куб, куля, циліндр та ін.). Навчання учнів найпростіших геометричних побудов. Розвиток просторових уявлень молодших школярів. Види задач геометричного змісту.

Методика ознайомлення з дробами. Формування в учнів наочних уявлень про дробі, порівняння дробів. Запис і читання частин. Знаходження частини числа. Задачі на знаходження частини числа та числа за його частиною.

Основна література до курсу:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2018.
2. Типові освітні програми початкової освіти http://www.makariv-lyceum.edu.kiev.ua/nush/tipovi_osvitni_programi/
3. Підручники з математики для початкової школи.
4. Палійчук О. М., Прокоп І.С. Методика навчання освітньої галузі «Математика» в початковій школі: навч. посібник. – Част. 1. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2017. – 224 с.
5. Стрілець С.І., Запорожченко Т.П. Методика навчання освітньої галузі «Математика». Навч.-метод. посібник / С. І. Стрілець, Т. П. Запорожченко. – Чернігів, 2014. – 188с.
6. Скворцова С.О., Онопрієнко О.В. Методика навчання математики: теорія і практика: Підручник для студентів [2-ге вид., допов. і переробл.]/ Л.М.Коваль, С.О.Скворцова. – Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2019. – 414 с.
7. Богданович М. В. Методика викладання математики в початкових класах: навч. посіб. / М. В. Богданович, М. В. Козак, Я. А. Король. – [4-е вид., перероб. і доп.]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 368 с.
8. Ковальова Н. В. Нові підходи до навчання математики в умовах Нової української школи // <https://vseosvita.ua/library/novi-pidhodi-do-navcanna-ta-vikladanna-matematiki-v-umovah-novoi-ukrainskoi-skoli-26069.html>
9. Корчевська О. П. Навчаємо математики. Методика обчислень. 1–4 класи / О. П. Корчевська. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 156 с.
10. Корчевська О. П. Навчаємо математики. Методика роботи над задачами / О. П. Корчевська. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 160 с.
11. Скворцова С. О. Нова українська школа: методика навчання математики у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів: навч.-метод. посіб. / Світлана Скворцова, Оксана Онопрієнко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 352 с.
12. Скворцова С. О. Нова українська школа: методика навчання математики у 3–4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів: навч.-метод. посіб. / С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2020. – 320 с.
13. Практикум з методики навчання освітньої галузі «Математика» у початковій школі для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / укладач докт. філософ. у галузі освіти, доцент К. Б. Авраменко. – Миколаїв: СПД Румянцева, 2019. – 176 с.
http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/755/1/Авраменко_Практикум_з_методики_навчання_математики.pdf

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Методика навчання природознавства – педагогічна наука. Зміст і завдання методики навчання природознавства. Методологічні основи викладання. Становлення природничих наук з найдавніших часів – до ХХ століття (описовий період розвитку природничих дисциплін). Розвиток природознавства як навчального предмета в ХХ столітті (природничо-науковий період). Особливості ознайомлення молодших школярів з навколишнім світом на сучасному етапі. Нові підходи до розробки змісту методики навчання природознавства. Міждисциплінарні зв'язки у методиці

викладання природознавства. Методи наукового дослідження методики навчання природознавства.

Вікові особливості взаємодії з навколишнім світом молодших школярів. Формування екологічної культури молодших школярів. Принципи відбору і структурування навчального матеріалу з природознавства в початковій школі.

Характеристика природничої освітньої галузі у змісті Державного стандарту. Аналіз змісту матеріалу з природознавства у чинних навчальних програмах та підручниках початкової школи. Особливості ознайомлення молодших школярів з нормативно-правовою базою, яка регулює природоохоронну діяльність в Україні.

Специфіка формування у молодших школярів природознавчої компетентності. Знання з природознавства. Методика організації засвоєння знань. Види пізнавальних завдань і методика роботи з ними.

Специфіка формування уявлень про предмети і явища природи. Особливості формування природничих понять. Методика формування природничих уявлень та понять.

Сучасна класифікація методів, що використовуються при вивченні природничої освітньої галузі. Словесні методи навчання природознавству. Методика роботи на уроці з наочними посібниками. Характеристика практичних методів навчання. Методика проведення дослідів. Робота з планом і картою. Спостереження як найефективніший метод пізнання природи. Новітні дослідження в галузі використання методів навчання природознавству. Вибір методів навчання природознавству.

Урок – основна форма організації навчання із засвоєння природничих знань. Вимоги до уроку. Типологія уроків та їх структурна композиція. Планування уроків. Методика етапу постановки цілей і завдань уроку. Методика етапу засвоєння нових знань, умінь і навичок. Осмислення у процесі засвоєння нових знань природничого характеру. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань умінь і навичок. Організація і методика проведення предметних уроків та уроку-екскурсія. Методика проведення інтегрованих уроків з природознавства. Позаурочна і позакласна робота з природознавства. Схеми аналізу уроку.

Засоби наочності у процесі навчання природознавству. Підручник як основний засіб навчання природознавства в початковій школі. Дидактичний матеріал природничого змісту в початковій школі. Засоби народної творчості навчання природознавству. Ігри як засіб виховання екологічної культури молодших школярів. Матеріальна база навчання природознавству.

Контроль, його зміст та функції в контексті вивчення природничої освітньої галузі молодшими школярами. Види перевірки якості знань умінь та навичок учнів на уроках. Вимоги та критерії оцінювання природничих знань.

Особливості ознайомлення з явищами природи учнів 6-річного віку. Аналіз змісту підручника для 1-4 класів. Специфіка організації спостережень. Методика застосування у 1-4 класах методичного інструментарію.

Особливості організації дослідної роботи з учнями 3-го класу. Специфіка побудови уроку для учнів 1-4 класів.

Особливості побудови матеріалу змістових ліній природничої освітньої галузі (за Типовими освітніми програмами за ред. Р.Шияна, О.Савченко).

Основна література до курсу:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах [Текст]: навчальний посібник. /Тетяна Миколаївна. Байбара. – К.: Веселка, 2008.–334 с.
2. Височан Л.М. Методика викладання природознавства: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів ОКР «Бакалавр» галузі знань 0101 Педагогічна освіта напряму підготовки: 6.010102 Початкова освіта / Л. Височан – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – 170 с.
3. Іванчук М.Г., Шевчук К.Д. Виховний потенціал рідного краю (виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи рідного краю). Навчальний посібник. – 2011. – 238 с.
4. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі: навчально-методичний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання студентів спеціальності «Початкова освіта»: Навч. посібник. – Львів.: «Новий Світ-2000», 2020. – 223[1] с.
5. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навчальний посібник / упор. О.О. Ліннік. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 248с.
6. Луцик Д.В., Стахів Л.Г. Методика викладання природознавства. Навчальний посібник (курс лекцій). – Дрогобич. – 2007. – 118с.
7. Нарочна Л.К., Ковальчук Г.В., Гончарова К.Д. Методика викладання природознавства / Посіб. для педуч. – К.: «Вища школа». – 1990. – 302с.
8. Пинзеник М.Методика викладання дисциплін природознавчого циклу: навчально-методичний посібник / О. М. Пинзеник ; Міністерство освіти і науки України, Мукачівський державний університет. - Київ: Кондор, 2018. - 118 с.
9. Стахів Л.Г., Колток Л.Б. Методика викладання природознавства: матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів/ Л.Г. Стахів, Л.Б. Колток.- Дрогобич, 2016.-120 с.
10. Шевчук К.Д., Іванчук М.Г. Методика викладання природознавства в початкових класах / Навчальний посібник. – 2010. – 134 с.
11. Шевчук К.Д., Бигар Г.П., Предик А.А. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» в початковій школі: контроль навчальних досягнень студентів : Навчальний посібник. – Чернівці. – 2012. – 108с .
12. Шевчук К.Д., Іванчук М.Г. Основи природознавства. – 2006.– 86с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Мета, завдання та предмет «Методики навчання громадянської та історичної освітньої галузі» (*Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.*) у змісті професійної підготовки майбутніх фахівців початкової школи.

Місце громадянської та історичної освітньої галузі у структурі Державного стандарту початкової загальної освіти (*2018р.*). Особливості структури змістових ліній Типової освітньої програми інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за О.Я.Савченко та Типової освітньої програми інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за Р.Б. Шияном. Основні методи форми та засоби навчання й організації навчальної діяльності учнів

молодшого шкільного віку у процесі вивчення курсу «Я досліджую світ» (1-4 класи).

Методика навчання змістової лінії «Людина» структури «Громадянської та історичної освітньої галузі».

Навчання в межах цієї змістової лінії розкриває специфіку формування знань у молодших школярів про людину як особистість у процесі вивчення навчального предмета «Я досліджую», природними, соціокультурними вимірами людського життя; формує усвідомлене переконання, що «Життя людини найвища цінність», тому його треба берегти, цінувати; ознайомлює з основними методичними аспектами конструювання уроку з тем «Людське «Я», «Навчання як складова успіху людини. Вчимося вчитись», «Як досягти успіху» та ін.

Методика навчання змістової лінії «Людина серед людей» у структурі «Громадянської та історичної освітньої галузі» (Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.)

Навчання в межах цієї змістової лінії забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, з якими дитина себе ідентифікує, особливості формування сімейних цінностей; сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки; ознайомлює з основними методичними аспектами конструювання уроку з тем «Людина в сім'ї», «Моя сім'я, родина, рідня», «Я школяр. Мої права і обов'язки», «Людські чесноти», «Вчимося взаємодіяти» та ін.

Методика навчання змістової лінії «Моя шкільна та місцева громада» (Типова освітня програма за Р.Б.Шияном) у структурі «Громадянської та історичної освітньої галузі» (Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.) забезпечує розуміння базових норм шкільного та громадського життя; пізнання шкільних і місцевих традицій (Традиціями нашого класу дорожу», «Традиції мого краю» , ознайомлює з громадськими вчинками земляків «Ми годимося своїми земляками», місцевих органів влади, адміністрації школи, сприяє набуттю первинного досвіду громадянської дії «Чим я можу допомогти громаді свого села (міста)», виробленню вмінь висловлюватися та обстоювати свою думку, приймати рішення, організувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Методика навчання змістової лінії «Моя культурна спадщина» (Типова освітня програма за Р.Б.Шияном) у структурі «Громадянської та історичної освітньої галузі» (Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.)

Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє формуванню розуміння значущості та різноманітності культурних надбань людства, умінь пізнавати минуле, усвідомити своє національне коріння, рідну за етнічним походженням культуру; ознайомлює з методичними аспектами організації дослідження місцевих пам'яток, пізнання традицій та минуле свого краю, Батьківщини через вивчення таких тем як «Історія моєї вулиці», «Визначні

місця мого села, міста, краю», «Традиції і звичаї мого народу», «Моя бабуся майстриня вишивки. Що я знаю і можу розказати про її улюблену справу», «Що розповів нам цей малюнок, портрет», «Яким був наш край у минулому» та ін.

Методика навчання змістової лінії «Людина і природа» (Типова освітня програма за О.Я.Савченко) у структурі «Громадянської та історичної освітньої галузі» (Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.)

Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє формуванню розуміння цінності природи для життя людей, залежності якості життя людей від стану навколишнього середовища; умінь дотримуватись найпростіших правил поведінки в природі, брати посильну участь в природоохоронній діяльності; обирати такі проблеми довкілля, які можна з'ясувати дослідницьким шляхом розрізняти предмети неживої і живої природи, встановлювати найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей; ознайомлює з основними методичними аспектами конструювання уроку з тем «З чого складається світ?» «Жива і нежива природа», « Чим я пізнаю світ?» «У природі все пов'язане», «Що шкодить природі» та ін.

Методика навчання змістової лінії «Людина в суспільстві» (Типова освітня програма за О.Я.Савченко) та «Ми громадяни України. Ми – європейці» у структурі «Громадянської та історичної освітньої галузі» (Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.)

Навчання тем («Наша Батьківщина Україна», «Історія моєї країни (краю)», «Символи моєї країни», «Мої права та обов'язки») цієї змістової лінії ознайомлює школярів з громадянськими правами та обов'язками людини як члена суспільства; сприяє пізнанню свого краю, історії, символів держави; усвідомленню цінностей патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Методика навчання змістової лінії «Людина і світ» (Типова освітня програма за О.Я.Савченко) та «Ми громадяни України. Ми – європейці» у структурі «Громадянської та історичної освітньої галузі» (Державний стандарт початкової загальної освіти – 2018р.)

Навчання тем («Які країни є на землі?», «Культура добросусідства», «Винаходи людства», « Україна – європейська держава», « Що спільного між людьми світу») цієї змістової лінії сприяє толерантному ставленню до різноманітності світу людей, культур, звичаїв народів, які проживають за її межами; ознайомленню з винаходами людства та їх впливом на життєдіяльність людини.

Основна література до курсу:

1. Бібік Н. М. Я досліджую світу : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 2 / Н. М. Бібік, Г. П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.

2. Бібік Н.М. Дещо про предмет «Я у світі» та новий підручник. [Текст] / Бібік Н.М. // Початкове навчання та виховання – 2014. – №10. – С. 77-79.
3. Бібік Н.М. Я у світі 4 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / Н.М. Бібік. – Х.: Вид. група «Основа», 2015. – 160 с.
4. Грущинська І. В. Я досліджую світ. Підручник інтегрованого курсу для 1класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах): Ч. 1 // І. В. Грущинська, З.М.Хитра, І.І. Дробязко. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 112 с.: іл.
5. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова кабінету міністрів України від 21 лютого 2018р. № 87).
6. Іванчук М.Г., Шевчук К.Д. Виховний потенціал рідного краю Навчальний посібник. – м. Чернівці, 2011.
7. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
8. Тагліна О. В. Дивосвіт. Навчальний зошит для 1 класу загальноосвіт. навч. закл.: У 4 ч. Ч. 1 / О.В.Тагліна, Г.Ж.Іванова. – Харків : Вид-во «Ранок», 2017. – 48 с.
9. Тагліна О.В. Я у світі 4 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О.В.Тагліна, Г.Ж. Іванова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2015. – 144 с.: іл.
10. Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти: (у 2-х ч.): ч.1 / Гільберг Тетяна та ін. – Київ : Генеза, 2018. – 112 с. : іл.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ (МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ)

Вимоги до складання плану виховної роботи в школі. Складання плану виховної роботи школи на місяць.

Методика проведення дискусії чи диспуту.

Групові форми виховної роботи з учнями початкової ланки освіти, їх характеристика.

Програма власного самовиховання.

Психолого-педагогічна характеристика класу (за вибором).

Доцільність використання вчителем методів переконання, навіювання, прикладу.

Заходи, які сприяють згуртуванню та розвитку учнівського колективу.

Індивідуальні форми виховної роботи з учнями початкової ланки освіти, їх характеристика.

Масові форми виховної роботи з учнями початкової ланки освіти, їх характеристика.

Методи згуртування та розвитку виховуючого колективу.

Форми та методи роботи вчителя з батьками.

Особливості сімейного впливу на учня, його значення у вихованні школярів.

Методика використання основних методів організації діяльності учнів (привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, створення виховуючої ситуацій).

Методика проведення батьківських зборів.

Сутність та основні методи педагогічного стимулювання.

Особливості та специфіка методів організації діяльності учнів.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ (ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО)

Мета, завдання і зміст навчального предмету «Образотворче мистецтво» в початковій школі.

Проблеми сьогодення у методиці навчання образотворчого мистецтва в початкових класах.

Класифікація уроків образотворчого мистецтва в початковій школі.

Основні вимоги до вчителя з образотворчого мистецтва.

Вікові особливості дітей молодшого шкільного віку у процесі опанування образотворчого мистецтва.

Програмно-методичне забезпечення та сприятлива психологічна атмосфера на уроці образотворчого мистецтва як педагогічні умови опанування образотворчого мистецтва молодшими школярами.

Аналіз змісту шкільних навчальних підручників «Образотворче мистецтво» для учнів початкової школи.

Основні етапи становлення і розвитку методики навчання образотворчого мистецтва.

Характеристика основних методів навчання образотворчого мистецтва в початкових класах.

Характеристика інтерактивних методів навчання образотворчого мистецтва учнів початкових класів на сучасному етапі.

Характеристика організаційно-технічних засобів навчання образотворчого мистецтва в початковій школі.

Визначення змісту образотворчого мистецтва в початкових класах у нормативних документах.

Аналіз структури та змісту програми з образотворчого мистецтва в початкових класах.

Державні вимоги до знань, умінь, уявлень і навичок учнів 1, 2, 3, 4 класів з образотворчого мистецтва, визначені програмою.

Основні компоненти тематичного плану з образотворчого мистецтва в початкових класах.

Специфіка уроку образотворчого мистецтва в початкових класах.

Особливості структури уроку з образотворчого мистецтва.

Основні завдання сприймання на уроці образотворчого мистецтва.

Організація творчої роботи на уроках образотворчого мистецтва.

Способи активізації дитячої образотворчої діяльності в початковій школі.

Колективні форми роботи на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі.

Шляхи удосконалення сприймання та оцінювання мистецьких творів молодшими школярами.

Види, форми, функції та об'єкти оцінювання знань, умінь і навичок учнів з образотворчого мистецтва в початкових класах.

Методичні особливості малювання з натури, з пам'яті та з уяви у молодших школярів.

Особливості зображення птахів, тварин, людей при малюванні з натури, з пам'яті та з уяви.

Види, жанри образотворчого мистецтва та види діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва.

Методичні особливості навчання малюванню молодших школярів живописними та графічними матеріалами.

Специфіка декоративного малювання в початкових класах. Основні види орнаментів і їх використання.

Пластичні матеріали, які використовуються на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі.

Основна література до курсу:

1. Довідник учителя художньо-естетичного циклу в запитаннях та відповідях / Упоряд. М. С. Демчишин. – Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. – 608 с.
2. Енциклопедія малювання. Пер. з англ. В.Середі / Гол. ред. М. Городецька. – К. : Перо, 2007. – 128 с.
3. Калініченко О.В. Образотворче мистецтво : підручник для 1-4 класів / О. В. Калініченко, В. В. Сергієнко. – К. : Вид. дім «Освіта», 2012; 2015.
4. Кардашов В.М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: навч. пос. / В. М. Кардашов. – К. : Вид. дім «Слово», 2007. – 296 с.
5. Конаржевський Ю.А. Аналіз уроку / Ю.А. Конаржевський. – Х.: Видавництво «Ранок», 2008. – 336 с.
6. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі. Метод. пос. /С. В. Коновець. – К., 2000. – 80 с.
7. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібник / В.П.Котляр. – К.: Кондор, 2011. – 200с.
8. Красовська О.О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі : навч. посібник / О. О. Красовська. – Львів : Новий Світ-2000, 2016. – 292 с..
9. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. – Х. : Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
10. Резніченко М.І. Образотворче мистецтво : підручник для 3-4 кл. / М. І. Резніченко, С. К. Трач. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013; 2015.
11. Шестобуз О.С. Образотворче мистецтво з методикою навчання: навч.-метод. посібник / О. С. Шестобуз. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 232 с.
12. Яремків М. Мистецтво : види, жанри. Словник-довідник образотворчих термінів / М. Яремків, О. Кругляк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. – 80 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Теорія і методика навчання технологій (трудового навчання) як педагогічна наука.

Предмет і завдання методики навчання технологічної освітньої галузі як навчальної дисципліни.

Вплив історичного розвитку вітчизняної методики трудового навчання на технологічну освітню галузь.

Зв'язок курсу «Методика навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі» з іншими науками.

Технологічна підготовка учнів як важлива складова початкової освіти.

Дидактичні принципи як наукова база змісту технологічної освіти.

Законодавча база змісту технологічної освіти:

Характеристика технологічної освітньої галузі в контексті Державного стандарту початкової освіти.

Аналіз типових освітніх програм як складових реформування технологічної освіти.

Реалізація технологічної освітньої галузі у змісті навчальної дисципліни «Дизайн і технології».

Реалізація освітньої галузі «Технологічна» у змісті навчальної дисципліни «Я досліджую світ».

Реалізація міжпредметних зв'язків у змісті технологічної освіти учнів початкової школи.

Проектно-технологічна діяльність як фундаментальний освітній об'єкт змісту технологічної освіти.

Фізіологічний та психічний розвиток особистості молодшого школяра в процесі навчальної предметно-перетворювальної діяльності.

Розвивальні можливості ручної обробки матеріалів на уроках дизайну і технологій.

Методика формування загальнотрудових умінь і навичок в учнів початкової школи.

Формування в учнів понять на уроках дизайну і технологій.

Методика ознайомлення учнів початкових класів з загальними основами сучасного виробництва на уроках дизайну і технологій.

Пропедевтика професійної орієнтації молодших школярів.

Графічна підготовка учнів на уроках дизайну і технологій.

Характеристика різних видів дизайну (промисловий, графічний, ландшафтний, дизайн середовища (інтер'єру, екстер'єру), дизайн костюмів) фітодизайн. Особливості еко- і етнодизайну. Ігродизайн в початковій школі.

Методичне і матеріальне забезпечення уроків дизайну і технологій у початковій школі. Класифікація та характеристика сучасних методів і прийомів технологічної освіти молодших школярів. Інструктування як структурна одиниця уроку.

Урок дизайну і технологій в умовах нового проектно-технологічного підходу.

Формування конструктивно-художніх і конструктивно-технічних умінь молодших школярів. Форми організації урочної та позаурочної технологічної підготовки молодших школярів. Типи уроків. Масова (фронтальна), групова, парна та індивідуальна форми урочної та позаурочної роботи з навчання технологій у початковій школі. Підготовка вчителя до уроків дизайну і технологій в початковій школі. Календарно-тематичне, поурочне планування занять з дизайну і технологій. Структура плану-конспекту уроку.

Планування роботи гуртка. Методика проведення екскурсій з молодшими школярами на господарсько-виробничі об'єкти.

Конструювання виробів з паперу і картону. Папір і його властивості. Розмічування, вимірювання та контроль у процесі обробки паперу і картону. Методика навчання учнів початкових класів елементам графічної грамоти.

Ознайомлення молодших школярів з операціями вимірювання, розмічування та контролю якості деталей виробів з паперу і картону. Згинання та складання виробів з паперу і картону. Орігамі в конструюванні виробів з паперу. Методика навчання учнів початкових класів згинання і складання паперу і картону. Різання паперу і картону. Витинанки. Методика навчання учнів молодших класів різання паперу і картону. Загальне уявлення про складальні операції та їх місце в технологічному процесі. Види з'єднання деталей у виробах. Склеювання паперу і картону. Прийоми склеювання аркушів паперу. Навчання учнів виготовленню макетів і моделей. Художнє конструювання архітектурних споруд. Аплікація. Види аплікацій. Матеріали для аплікації. Методика навчання учнів початкових класів виконанню аплікаційних робіт.

Конструювання і виготовлення виробів з текстильних матеріалів. Волокнисті матеріали і їх класифікація. Методика ознайомлення молодших школярів з волокнами, їх видами. Ознайомлення учнів з виробництвом пряжі, ниток, тканини та їх застосуванням. Конструювання і виготовлення виробів з ниток, шнура і сутажу. Матеріали, інструменти і пристосування для роботи з нитками, шнурами і сутажем. Інструменти, пристосування та матеріали для шиття на уроках трудового навчання в молодших класах. Художнє оздоблення виробів із тканини: аплікація, вишивка, мереживо. Способи закріплення деталей на основі в процесі виконання аплікаційних робіт. Методика навчання учнів виконанню швів для ручного шиття. Навчання конструюванню і виготовленню виробів з текстильних матеріалів. Навчання учнів початкових класів виконанню аплікацій на тканині. Об'ємна пластика з тканини.

Конструювання виробів з різних матеріалів. Обробка металу. Дріт і фольга – основні матеріали для роботи на уроках праці в початкових класах. Способи вирівнювання дроту. Карбування. Методика навчання учнів початкових класів роботі з дротом та фольгою. Види пластмас. Методика навчання учнів молодших класів обробці пластичних мас та виготовленню виробів з них. Пап'є-маше, глина, пластилін у художньому конструюванні. Поняття рельєф (барельєф, горельєф). Глина, пластилін і їх властивості. Методика навчання учнів початкових класів виготовленню виробів способом пап'є-маше. Конструювання художніх виробів з природних матеріалів. Методика навчання учнів початкових класів конструюванню та виготовленню об'ємних виробів з природних матеріалів. Навчання виготовленню аплікації з природних матеріалів (листя, трави, квітів, соломи, харчових продуктів та ін.).

Види декоративно-прикладного мистецтва. Художні техніки, які вивчаються у початковій школі.

Макетування, технічне моделювання і конструювання як засіб розширення політехнічного кругозору особистості.

Основна література до курсу:

1. Веремійчик І.М. Трудове навчання: підруч. для 2-го кл. загально освіт. навч. закл./ І.М. Веремійчик, В.П. Тищенко.– К: Генеза ОСО, 2012.–160 с.

2. Виховуємо у праці: методичний посібник / [Л.А. Гуцан, О.Л. Морін, З.В. Охріменко; за ред. Л.А. Гуцан]. – К., 2019. – 92 стор.
3. Державний стандарт початкової освіти // Почат. освіта. – К. : Шк. світ, 2018. – С. 4–39.
4. Жлудько В. М. Ігродизайн: метод. посіб. для майбут. учителів почат. кл. / В. М. Жлудько. – Чернігів : ЧНПУ, 2014.
5. Жлудько В. М. Трудове навчання з практикумом: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» / Віра Жлудько. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. - 88 с.
6. Інноваційні техніки ручної обробки матеріалів: Навчально-методичний посібник / І. Чорней, А. Федак. – Чернівці, Видавничий дім «Родовід», 2013. – 188 с.
7. Котелянець Н. В. Методика викладання освітньої галузі «Технології» з практикумом: навчально-методичний посібник / Н. В. Котелянець, О. В. Агєєва, Ю. С. Котелянець. – Харків, 2019. – 198 с.
8. Котелянець, Н. В. Методична система трудового навчання учнів початкової школи: дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.02 / Наталка Валеріївна Котелянець; [Наук. кер. Л. О. Хомич] ; М-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. - Київ, 2017. – 490 с.
9. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: Навчальний посібник / Н. Луцан. – К.: Видавничий дім «Слово», 2009. – 172 с.
10. Методика трудового навчання та художньої праці: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"]/ Алла Крамаренко, Катерина Донських. – [3-є вид., перероб. і допов.]. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. – 302 с.
11. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: навчальний посібник / [за заг. ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка]. – Умань: СПДЖовтий, 2008. – 216 с.
12. Огієнко Д.П. Інноваційні підходи до вивчення галузі «Технології»: Лекційний курс. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2014. – 116 с.
13. Початкова дизайн-освіта: готовність учителя до художньої праці з обдарованими учнями : монографія / за ред. В. П. Тименко – К.: Інформ. системи, 2010. – 249 с.
14. Початкова освіта: Методичні рекомендації щодо використання в освітньому процесі типової освітньої програми для 1 класів закладів загальної середньої освіти; типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко); методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей Нової української школи в початковій освіті. — К. : УОВЦ «Оріон», 2018. — 160 с.
15. Початкова освіта: Методичні рекомендації щодо використання в освітньому процесі Типової освітньої програми для 2 класів закладів загальної середньої освіти; типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко); методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей Нової української школи в початковій освіті; орієнтири для календарно-тематичного планування (2 клас НУШ). — К. : УОВЦ «Оріон», 2019. — 192 с.
16. Степанова Л.В. Методика трудового навчання в початкових класах: Навчально-методичні матеріали для ступеневої підготовки вчителів початкових класів у

- вищих педагогічних закладах освіти. ОКР – бакалавр, спеціаліст: «Технологія». Методика початкового навчання. Модуль 1. – Івано-Франківськ, 2008. – 124 с.
17. Тименко В.П. Методика трудового навчання: технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід початкової дизайн-освіти / В.Тименко, В.Вдовченко - К.: Вид-во ІОД, 2009. – 300 с.
  18. Типові освітні програми для 1-4 класів НУШ (2019 р.) 1-2 клас. (за редакцією Савченко О.Я., Шияна Р.Б.). Режим доступу:
<https://nus.org.ua/news/opublikuvaly-tyповi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiv-nush-dokumenty/> 3-4 клас (за редакцією Савченко О.Я.). Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf> 3-4 клас (за редакцією Шияна Р.Б.).
Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf>
  19. Ткачук С.І., Коберник О.М. Основи теорії технологічної освіти: навчальний посібник / С.І. Ткачук, О.М. Коберник // Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. – 304 с
  20. Хорунжий В.І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання. – Астон, 2014.– 280с.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Комплексний екзамен з педагогіки, педагогічної психології

Комплексний екзамен з педагогіки, педагогічної психології проводиться в тестовій формі. Бланк тестових завдань містить 40 тестів трьох рівнів складності (20/14/6 завдань відповідно). До кожного завдання пропонується 4 варіанти відповідей, з яких лише один правильний.

Правильна відповідь на кожне тестове завдання оцінюється в 1 бал. Завдання вважається виконаним правильно, якщо вибраний правильний варіант відповіді.

Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) позначено два або більше варіантів відповіді, навіть якщо серед них є правильний; в) відповідь не позначено взагалі.

Кількість балів, набраних за правильні відповіді, вираховується за формулою: *отриманий бал * на коефіцієнт 2,5*.

Максимальна кількість балів за результатами тестових завдань на комплексному екзамені – 100 балів.

Знання студентів оцінюються за загальними критеріями оцінювання тестових завдань:

– ***90-100 балів (високий рівень)*** – виставляється за вибір правильної відповіді майже на всі тестові завдання, характеризує глибокі знання змісту предмета: уміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне; відзначається системністю, послідовністю, логічністю знань, якісно сформованими практичними уміннями та навичками, програмовий матеріал засвоєний на високому рівні;

– ***70-89 балів (достатній рівень)*** – виставляється за вибір правильної відповіді на більшість тестових завдань, характеризує повні знання змісту предмета: вільне володіння практичними навичками; аргументоване знання матеріалу, але допускаються незначні неточності у розкритті змісту окремих тем програми;

– ***50-69 балів (середній рівень)*** – виставляється за вибір правильної відповіді на більшість питань (як правило першого рівня складності); характеризує поверхнєве оволодіння матеріалом окремих питань навчальних курсів, абітурієнт плутає поняття, невпевнений у правильності відповіді, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє встановлювати взаємозв'язок теорії з практикою.

– ***менше 50 балів (низький рівень)*** – виставляється за вибір правильної відповіді лише на окремі питання програми; що характеризує поверхове оволодіння теоретичними знаннями, науковими фактами, визначеннями; відсутня здатність аналізувати; не вміє оцінювати психолого-педагогічні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії з практикою.

Загальна оцінка як результат складання комплексного екзамену загалом становить 100 балів, що визначається за шкалою ECTS і переводиться у національну шкалу оцінювання.

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
A	90 – 100 (відмінно)	відмінно
B	80 – 89 (дуже добре)	добре
C	70 – 79 (добре)	
D	60 – 69 (задовільно)	задовільно
E	50 – 59 (достатньо)	
FX	35 – 49 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	незадовільно
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

Комплексний екзамен з методик навчання освітніх галузей в початковій школі

Комплексний екзамен з методик навчання освітніх галузей в початковій школі проводиться за екзаменаційними білетами, кожний з яких містить 4 запитання, що охоплюють сутність основних проблем і методів здійснення педагогічної діяльності. Питання білету мають комплексний характер: спрямовані на розкриття теоретичного змісту та передбачають здійснення аналітико-проектувальної діяльності.

Усні відповіді студентів на питання екзаменаційного білету повинні чітко засвідчити їхнє знання та розуміння важливих завдань окремих методик навчання в початковій школі. Відповідь студентів на кваліфікаційному іспиті з фахових дисциплін виявляє рівень теоретичної та практичної підготовки випускника, розуміння ним завдань удосконалення системи педагогічної освіти, наявність високого професійно-педагогічного потенціалу особистості, розуміння свого призначення в суспільстві, поєднання фундаментальних знань з професійними вміннями і навичками, загальну культуру, виразність та культуру володіння державною мовою.

Основними критеріями оцінювання відповіді студента на комплексному екзамені є такі:

- повнота висвітлення змісту питання;
- логіка побудови відповіді;
- зв'язок теоретичного матеріалу з практичною діяльністю вчителя початкової школи;

- знання науково-методичної літератури з актуальних проблем окремих методик;
- культура усного мовлення, володіння державною мовою.

Відповідь студентів на кожне питання екзаменаційного білету оцінюється у 25 балів, загальна максимальна кількість балів на всі питання білету – 100 балів.

Критерії оцінювання відповіді

на питання теоретичного та аналітико-проектувального характеру

Оцінка **«відмінно» –22-25 балів** –виставляється, якщо студент точно і повно відповів на запитання білета, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами додаткові запитання, вільно володіє науковою термінологією, наводить приклади, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу в педагогічній діяльності з молодшими школярами.

Оцінка **«добре» – 18-21 балів** –ставиться у випадку, коли при відповіді студент допустив деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина білета (до 15%) за умови, що принципові моменти запитань були розкриті правильно, незначні помилки усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор. Студент наводить приклади з власної практики, частково демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу в педагогічній діяльності з молодшими школярами.

Оцінка **«задовільно» –12-17 балів** –виставляється за наявності у відповіді декількох суттєвих неточностей, нечіткість відповіді, коли 30-50% змісту білета залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиланнями на нормативно-правову базу та літературні джерела. Студент відчуває труднощі при встановленні зв'язку між питаннями білету та його практичним виконанням. На додаткові запитання екзаменатора відповідає теж в межах 45-50%.

Оцінка **«незадовільно» –менше 12 балів** – виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал у межах програм навчальних дисциплін (менше 50%), не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та навідні запитання екзаменатора студент часто не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з фахових дисциплін.

Загальна оцінка за комплексний екзамен

з методик навчання освітніх галузей в початковій школі

Загальна оцінка підраховується як сумарна кількість оцінок, отриманих з кожного питання білета. Оцінка **«відмінно»** може бути поставлена лише у тому випадку, якщо жодне із питань екзаменаційного білета не оцінено нижче оцінки **«добре»**.

Загальна оцінка як результат складання комплексного екзамену визначається за шкалою ECTS і переводиться у національну шкалу оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Шкала та критерії оцінювання відповіді студентів за комплексний екзамен

Рівні навч. досягн. (ECTS)	Бали	Оцінка за національної шкалою	Критерії
A	90-100	відмінно	студент глибоко і всебічно знає зміст питань курсів, наукові першоджерела; логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, пов'язує програмовий матеріал із профілем вищого навчального закладу, демонструє високий рівень компетентності; здатний передбачати, прогнозувати, вирішує проблемні завдання.
B	82-89	добре	студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти. Вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні навчальні дії.
C	75-81	добре	студент знає навчальний матеріал; оволодів досконало практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші психолого-педагогічні феномени, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу
D	69-74	задовільно	студент в основному знає зміст питання, але непереконливо відповідає, плутає поняття; невпевнено виконує практичні завдання, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє оцінювати педагогічні факти та явища, встановлювати взаємозв'язок теорії та практики
E	60-68	задовільно	студент знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до пояснення викладача; розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять; виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. З допомогою екзаменатора здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки. Вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач

FX	35-59	незадовільно	студент не розкрив питання; не володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів визначень; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій
----	-------	--------------	---